

Strängnäs kommun
barn-ochutbildningsnamnden@strangnas.se

Mariefreds skola
peter.jedar@strangnas.se

Beslut

2012-01-09
Dnr 40-2011:1362

Beslut

efter kvalitetsgranskning av idrott och hälsa i
grundskolan i Mariefreds skola i Strängnäs
kommun

Inledning

I detta beslut ges en sammanfattande bedömning utifrån kvalitetsgranskningens resultat och en beskrivning av de utvecklingsområden som framstått som mest centrala att prioritera i det lokala kvalitetsarbetet. För en utförligare beskrivning av kvalitetsgranskningens resultat och Skolinspektionens bedömningar i sin helhet se bilagan Rapport efter kvalitetsgranskning av idrott och hälsa i Mariefreds skola i Strängnäs kommun.

Sammanfattande bedömning

Skolinspektionen har granskat idrott och hälsa i Mariefreds skola i Strängnäs kommun.

Skolinspektionen har granskat undervisningen i idrott och hälsa vid Mariefreds skola i Strängnäs kommun. Granskningen visar att undervisningen har en god måluppfyllelse samt att den till stora delar utgår från kursplanens innehåll i ämnet idrott och hälsa. Lärarna erbjuder en trygg och strukturerad undervisning i en miljö med goda resurser.

Det finns dock områden som skolan behöver utveckla. Det är viktigt att rektorn ser till att undervisningen i idrott och hälsa följs upp och utvärderas på ett mer systematiskt sätt och att skolans kvalitetsarbete även inbegriper ämnet idrott och hälsa. Det är exempelvis viktigt att skolan kartlägger och utvärderar den konsupplade undervisningen i idrott och hälsa vid Mariefreds skola. Skolan behöver vidare se till att bedömningskriterier utgår från kunskapskraven i ämnet och utveckla sitt arbete med att involvera eleverna mer i planering, genomförande och reflektion av lektionsinnehåll tillsammans med en tydligare och mer frekvent kommunikation av kunskapskrav i ämnet idrott och hälsa.

Identifierade utvecklingsområden

Skolinspektionen har i kvalitetsgranskningen av undervisningen i idrott och hälsa identifierat ett antal viktiga utvecklingsområden för att höja undervisningens kvalitet:

- *Undervisningen i idrott och hälsa behöver utvecklas inom följande områden så att den i större utsträckning täcker in kursplanens syfte och centrala innehåll.*
 - Skolan behöver se till att lärarnas bedömning av elevernas kunskaper i ämnet utgår från de nationella kunskapskraven i ämnet idrott och hälsa och inget där utöver. (9 kap. 1-2 §§ skolförordningen, Lgr 11, 2.7 Bedömning och betyg samt kursplanen för idrott och hälsa)

- Lärarna behöver se till att eleverna i större utsträckning ges tillfälle att reflektera över utbildningen och sätta den i relation till syfte, centralt innehåll och kunskapskrav för ämnet. (Lgr 11, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, en likvärdig utbildning, 2.2 Kunskaper, riktlinjer, Kursplanen för idrott och hälsa)
- Rektorn behöver ta ansvar för att undervisningen i ämnet idrott och hälsa systematiskt följs upp och utvärderas. (2 kap. 9 § skollagen samt Lgr 11, 2.8 Rektors ansvar)
- ***Undervisningen i idrott och hälsa behöver utvecklas inom följande områden så att den i större utsträckning uppfyller styrdokumentens krav på en likvärdig utbildning efter varje elevs förutsättningar och behov.***
 - Lärarna behöver utveckla arbetet med att anpassa undervisningen så att eleverna ges utrymme att pröva och utveckla sin förmåga och sina intressen oberoende av könstillhörighet. (Lgr 11, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, en likvärdig utbildning)
 - Lärarna behöver se till att eleverna ges reellt inflytande över undervisningen i idrott och hälsa. (4 kap. 9 § skollagen; Lgr 11, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, rättigheter och skyldigheter, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande)
 - Skolan behöver tydliggöra kopplingen för eleverna mellan undervisningen och syfte, centralt innehåll och kunskapskraven för idrott och hälsa. (Lgr 11, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, rättigheter och skyldigheter)
 - Lärarna i idrott och hälsa behöver utveckla beredskap för hur situationer ska hanteras då elever inte kan delta i den gemensamma undervisningen. (7 kap. 3 och 17 §§ skollagen, Lgr 11:1. Skolans värdegrund och uppdrag, en likvärdig utbildning; 2.2 Kunskaper, riktlinjer)
 - Skolan behöver se till att lärarna får kompetensutveckling så att de kan följa ämnets utveckling och bedriva undervisning i enlighet med de nationella målen. (2 kap. 34 § skollagen samt Lgr 11, 2.8 Rektorns ansvar)

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 9 juli 2012 redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån de utvecklingsområden myndigheten identifierat. Om åtgärder ännu inte vidtagits ska huvudmannen ange tidplan för planerade åtgärder och vem som ansvarar för att genomföra åtgärderna.

Redogörelsen skickas per post till *Skolinspektionen, att: Jon Torkelstam, Box 330, 581 03 Linköping* eller via e-post, till *jon.torkelstam@skolinspektionen.se*. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 40–2011:1362) i de handlingar som sänds in.

Ansvar för undervisningens kvalitet

Av skollag och skolförordningar framgår det ansvar som lärare, rektor och huvudman har för undervisningens kvalitet. Den kvalitetsgranskning som Skolinspektionen genomfört berör på olika sätt dessa ansvarsnivåer. Nedan ges några exempel.

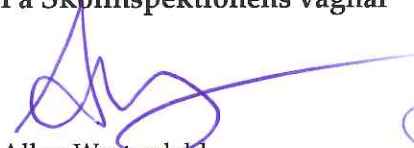
Lärarna i idrott och hälsa ansvarar för att i enlighet med de nationella styrdokumenterna planera och genomföra undervisningen. Lärarna har även ett ansvar för att följa upp och bedöma, dokumentera och kommunicera elevernas kunskapsutveckling samt för att samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningsmålen.

Rektorn har som pedagogisk ledare ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas på att nå de nationella målen. Rektorn har ett resultatansvar och därmed ett särskilt ansvar för att förutsättningar finns för en ändamålsenlig undervisning i idrott och hälsa, i form av lärarkompetens, resurser och stödåtgärder. Rektorn ansvarar för skolans inre organisation och likaså för samverkan med avlämnande och mottagande skolor.

Huvudmannen har det övergripande ansvaret för att utbildningen genomförs i enlighet med författningarna. Det innebär bland annat ett ansvar för att rektor och lärare har nödvändiga kunskaper om de föreskrifter som gäller, och att de ges förutsättningar att omsätta dessa i praktik.

I ärendets slutliga handläggning har utredaren Marie-Louise Hultman deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Allan Westerdahl
Enhetschef

Jon Torkelstam
Utredare/Föredragande

Bilaga

Skolinspektionens rapport efter kvalitetsgranskning av idrott och hälsa i Mariefreds skola i Strängnäs kommun

Rapport

efter kvalitetsgranskning av idrott och hälsa i
grundskolan i Mariefreds skola i Strängnäs
kommun

Innehåll

Inledning

Resultat

Bakgrundsuppgifter om Mariefreds skola

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Inledning

Skolinspektionen genomför under hösten 2011 en kvalitetsgranskning av undervisningen i idrott och hälsa i grundskolans årskurser 4–6. Granskningen av i Mariefreds skola i Strängnäs kommun ingår i detta projekt.

Mariefreds skola besöktes den 7–10 september 2011. Ansvariga inspektörer har utredare Jon Torkelstam och Marie-Louise Hultman varit. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av undervisningen i idrott och hälsa genomförs i totalt 28 kommunala skolor och 8 fristående skolor. När kvalitetsgranskningen av idrott och hälsa är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Resultat

1. Täcker undervisningen i idrott och hälsa in syftet och alla kunskapsområden så att eleverna ges möjlighet att uppnå kunskapskraven?

Syftet med undervisningen i idrott och hälsa är enligt **kursplanen** att eleverna ska ges möjlighet att utveckla kunskaper i att planera, genomföra och värdera olika rörelseaktiviteter. Vidare ska eleverna ges förutsättningar för att utveckla goda levnadsvanor och ges kunskaper om hur fysisk aktivitet förhåller sig till psykiskt och fysiskt välbefinnande. Eleverna ska också utveckla förmågan att vistas i utemiljöer under olika årstider och få förståelse för värdet av ett aktivt friluftsliv. Kursplanen anger därvid tydligt ett centralt innehåll för undervisningen uppdelat i områdena rörelse, hälsa och livsstil samt friluftsliv och utevistelse. **Skollagen** anger att lärarna ska ha utbildning för den undervisning de bedriver. Enligt **läroplanen** har rektor ansvar för att undervisningen följs upp och utvärderas.

Forskning och beprövad erfarenhet visar att en stor del av lektionsinnehållet i idrott och hälsa handlar om rörelseaktiviteter där olika typer av bollspel och tävlingsidrott dominerar. Delar som behandlar hälsa och livsstil samt friluftsliv och utevistelse får inte sällan stå tillbaka. Både lärare och elever tenderar att uppfatta ämnet på ett sätt som avviker från det kunskapsobjekt som finns beskrivet i kursplanen. Ofta bedöms eleverna efter parametrar som närvaro och inställning samt efter mätbara idrottsprestationer. Skolor som följer kursplanens innehåll, uppmärksammar samtliga elevers intressen och behov och som har tydliga bedömningskriterier med grund i kursplanen är de som lyckas bäst i sin undervisning i idrott och hälsa.

Får eleverna undervisning i idrott och hälsa i den omfattning de har rätt till?

Undervisningen i idrott och hälsa följer en lokal timplan för Mariefreds skola. I timplanen för läsåret 2010/11 som enligt lärarna även gäller för läsåret 2011/12 anges 890 lektioner om 40 minuter som undervisningstid inom ämnet från årskurs 1 till årskurs 9. Detta är nästan 20 procent mer än de 500 timmar som krävs enligt skollagen. I årskurs 4 till 6 ligger två pass i veckan om 50 minuter utlagda för alla elever.

Får eleverna en undervisning som minst täcker in syftet och alla kunskapsområden?

Eleverna på skolan ägnade sig åt teknikträning i olika friidrottsgrenar vid alla de lektioner som Skolinspektionen observerade. Under augusti och september varje år är det friidrott med en avslutande friluftsdag som skolan har i sin planering för alla årskurser. I samband med introduktionen av friidrottstemat kopplar lärarna kursplanens kunskapsområden rörelse samt hälsa och livsstil till lektionerna i friidrott.

Elevintervjuer och lärarintervjuer visar att simundervisning, dans och rytmik samt orientering ges utrymme i undervisningen i idrott och hälsa. I samband med simundervisningen får eleverna lära sig olika nödsituationer förknippade med vatten till exempel livräddning. Rektor och lärare anger att det har varit svårt att följa upp simundervisningen helt i årskurs 5 så att alla elever som behöver simundervisning får det.

Inför detta läsår kommer kommun och skola genomföra satsningar i syfte att tillgodose simundervisning för alla elever på skolan.

Rektor och lärare anger att det finns en planering för hur den nya kursplanen i idrott och hälsa ska förankras i undervisningen. Under läsåret träffas lärarna i kommunövergripande ämnesträffar vid fyra tillfällen med ämnesutvecklare som är ansvariga för samtalen. Vid Skolinspektionens besök hade lärarna i idrott och hälsa genomfört sin första träff. Lärarna anger dock att det råder en viss osäkerhet avseende den nya kursplanens innehåll.

Skolinspektionen bedömer att eleverna får en undervisning som minst täcker in syftet och alla kunskapsområden.

Ger undervisningen eleverna möjlighet att uppnå alla kunskapskrav i idrott och hälsa?

Tabell 1. Andel elever som nått målen i ämnet idrott och hälsa¹

Årskurs	år 2006	år 2007	år 2008	år 2009	år 2010
5	100	100	97	96	100
9	98	95	89	93	96

Källa: Skolans uppgifter 2011

Granskningen visar att Mariefreds skola har en hög måluppfyllelse i ämnet idrott och hälsa både i årskurs 5 och 9. Det senaste läsåret har alla elever i årskurs 5 nått målen i idrott och hälsa. Granskningen har inte gett någon bild av skillnader i måluppfyllelsen i idrott och hälsa mellan pojkar och flickor. Skolan har sedan flera år en uppdelning i flickor och pojkar som separata undervisningsgrupper i ämnet idrott och hälsa. Lärarna tror att denna uppdelning är en av orsakerna till den höga måluppfyllelsen i ämnet.

De lektioner som Skolinspektionen observerade var i huvudsak trygga, stödjande och uppmuntrande lärandemiljöer för eleverna. Eleverna anger att det är bra stämning på lektionerna och att lärarna aldrig säger att någon elev är dålig på lektionerna. Lektionerna präglades av struktur och organisation. I huvudsak var alla elever involverade i undervisningen men de elever som inte var omklädda hade inte alltid planerade aktivi-

¹ Resultaten i tabellen illustrerar måluppfyllelse utifrån tidigare bestämmelser i skollag (1985:1100), grundskoleförordning (1994:1194) samt läroplan (Lpo 94) och kursplan. Bedömningen av elevernas möjligheter att uppnå kunskapskraven enligt Lgr 11 baseras på måluppfyllelse enligt tidigare bestämmelser samt de förutsättningar undervisningen ger vid granskningstillfället.

teter att delta i utan blev inaktiva under i upp till hälften av observerad lektionstid. Skolinspektionen såg några exempel på där undervisningen avslutades med sammanfattning och reflektion kring de övningar som genomförts. Det förekom också att detta saknades. Vid ett lektionstillfälle delades klassen upp i tre grupper och läraren följde en av grupperna med instruktioner och uppföljning. De övriga grupperna fick klara sig själva.

Skolinspektionen bedömer att lärarna behöver se till att eleverna i större utsträckning ges tillfälle att reflektera över utbildningen och sätta den i relation till syfte, centralt innehåll och kunskapskrav för ämnet.

Vid Skolinspektionens besök angav lärarna att det inte just då fanns några elever som hade åtgärdsprogram i idrott och hälsa men att åtgärdsprogram upprättas vid behov i ämnet. På skolan finns en lärare som i sin tjänst har tid för att undervisa elever i behov stöd. Detta stöd kallar skolan för specialidrott och det ges alltid med utgångspunkt från åtgärdsprogram. Lärare anger att det pågår en översyn av specialidrottens organisation och uppdrag på skolan.

Utgår lärarnas bedömning från kunskapskraven i idrott och hälsa?

Kursplanen för idrott och hälsa anger de kunskapskrav som eleverna ska ha uppnått i slutet av det sjätte skolåret. Lärarnas bedömning av elevernas kunskaper ska utgå från dessa krav.

I samtal med lärare i idrott och hälsa samt elever framkommer att det finns ett behov av att tydliggöra sambandet mellan undervisning och kunskapskraven i kursplanen. Lärare anger att ett viktigt kriterium för bedömning är att eleven deltar och att de kan omsätta en instruktion. Eleverna uppfattar detta också som centralt i lärarnas bedömning att det är viktigt att man gör sitt bästa. Skolan behöver därför se till att lärarnas bedömning av elevernas kunskaper i ämnet utgår från de nationella kunskapskraven i ämnet idrott och hälsa och inget där utöver.

Har lärarna utbildning för den undervisning de bedriver?

Vid Mariefreds skola undervisar två lärare i ämnet idrott och hälsa i årskurserna 4-6. Dessa lärare har gymnastiklärarexamen och undervisar i årskurserna 4-9.

Tar rektor ansvar för att undervisningen i ämnet idrott och hälsa följs upp och utvärderas?

Rektor på Mariefreds skola anger att alla lärare skickar in en rapport om sin undervisning som i sin tur resulterar i ett utvecklingsarbete. Rektor bedömer dock inte att idrott och hälsa är det ämne som skolan i nuläget satsar på utan det är framförallt i matematik som skolan har ett prioriterat utvecklingsbehov. I intervju med lärarna i idrott och

hälsa framkommer att det saknas en systematiserad uppföljning av undervisningen i idrott och hälsa men att samtal med rektor om undervisningen förekommer.

Som tidigare har beskrivits så är undervisningen i årskurserna 4-9 könsuppdelad. Rektor anger att det saknas frågeställningar om hur elever och föräldrar upplever uppdelningen av undervisningen i idrott och hälsa både i den kommunala och i den lokala trygghetsenkäten. Rektor uttrycker vidare att det kan finnas orsak att titta närmare på könsuppdelningen i ämnet.

Skolinspektionen bedömer att skolan saknar en samlad och dokumenterad uppföljning och utvärdering som kan bilda underlag för åtgärder i syfte att utveckla undervisningen i idrott och hälsa. En särskild aspekt som Skolinspektionen ser som viktigt att rektorn följer upp och utvärderar är den könsuppdelade undervisningen som pågått under flera år vid skolan.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att lärarna behöver se till att eleverna i större utsträckning ges tillfälle att reflektera över utbildningen och sätta den i relation till syfte, centralt innehåll och kunskapskrav för ämnet. Vidare behöver lärarna utgå från de nationella kunskapskraven i ämnet idrott och hälsa och inget där utöver. Det är också viktigt att rektor tar ansvar för att en samlad och dokumenterad uppföljning och utvärdering av ämnet idrott och hälsa skapas som kan bilda underlag för åtgärder i syfte att utveckla undervisningen i ämnet. En särskild aspekt som Skolinspektionen ser som viktigt att rektorn följer upp och utvärderar är den könsuppdelade undervisningen som pågått under flera år vid skolan.

2. Uppfyller undervisningen i idrott och hälsa styrdokumentens krav på en likvärdig utbildning efter varje elevs förutsättningar och behov?

Enligt **skollagen** ska utbildningen inom varje skolförhållande vara likvärdig, oavsett var i landet den anordnas. Grundskolans **läroplan** anger att undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper. Skolan ska aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Skolan har därvid ett ansvar för att motverka traditionella könsmönster och ska därför ge utrymme för eleverna att pröva och utveckla sin förmåga och sina intressen oberoende av könstillhörighet.

Forskning och beprövad erfarenhet visar att undervisningen i idrott och hälsa bidragit till en negativ självbild för vissa elever. Trots ämnets allmänna popularitet har idrott och hälsa en relativt hög frånvaro. En förhållandevis stor andel elever deltar sällan aktivt i undervisningen. Skolans mest angelägna uppgift är därför att uppmärksamma de elever som inte finner sig tillrätta med ämnet. De skolor där bedömningskriterierna i idrott och hälsa är tydligt uttalade är de som lyckas bäst. Genusperspektivet och faktorer hos eleverna som föreningsengagemang, ekonomiska villkor och sociokulturell bakgrund är viktiga att ta hänsyn till. Lärarens egna attityder till ämnet är också en faktor som påverkar. Viktigt är även samverkan mellan idrottslärare och lärare i

andra ämnen. Då dessa delar beaktas har skolan bättre förutsättningar att lyckas med undervisningen i idrott och hälsa.

Anpassar skolan undervisningen i idrott och hälsa för varje elevs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande?

Både observationer och intervjuer med lärare och elever visar att undervisningen i idrott och hälsa i stor utsträckning anpassas efter varje elevs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. De övningar som genomförs är utformade så att alla elever kan delta utifrån sina individuella förutsättningar. Lärarna i idrott och hälsa anger att det finns en progression i kraven från årskurs 3 upp till årskurs 9 för elever. I exempelvis olika friidrottsgrenar tränar eleverna i årskurs 3 höjdhopp på ett mer lekfullt sätt än i årskurs 6 där träningen är mer teknikorienterad.

Enligt bestämmelser om en likvärdig utbildning i den nya läroplanen (Lgr 11) ska skolan aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Det sätt på vilket flickor och pojkar bemöts och bedöms i skolan, och de krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan har ett ansvar för att motverka traditionella könsmonster. Den ska därför ge utrymme för eleverna att pröva och utveckla sin förmåga och sina intressen oberoende av könstillhörighet.

Med den könsuppdelade undervisningen i årskurserna 4-9 i idrott och hälsa anger lärarna att den största fördelen är att flickorna kan ta mer plats och får högre närvaro. Pojkgrupperna undervisas av en manlig lärare och flickgrupperna av en kvinnlig. Detta skapar också skillnader i genomförandet anser lärarna på så sätt att det i pojkgrupperna blir en som lärarna uttrycker det rakare kommunikation medan det i tjejgruppen finns mer möjlighet att diskutera. Detta noterades vid Skolinspektionens observation av lektionerna då det framkom att det förekom mer kommunikation mellan lärare och elever i flickgrupperna än i pojkgrupperna. Lärarna uttrycker också att denna uppdelning har funnits länge och att de tycker att den fungerar bra. En del elever på skolan uttryckte att det är bra om flickor och pojkar kan ha idrott var för sig för tjejerna kan känna press på sig i vissa aktiviteter. Andra elever uttrycker att det känns som det blir killarna mot tjejerna med delad undervisning och att de inte har fått någon förklaring av lärarna varför undervisningen i idrott och hälsa är uppdelad.

Skolinspektionen bedömer att lärarna behöver utveckla arbetet med att anpassa undervisningen så att eleverna ges utrymme att pröva och utveckla sin förmåga och sina intressen oberoende av könstillhörighet.

Rektor anger att kommunala och lokala enkäter om elevinflytande visar att det finns ett stort behov av att förklara begrepp inom området inflytande. Vidare säger rektor att personalen måste lyssna mer på eleverna och arbeta för att skapa en dialog med dem. Skolinspektionens granskning visar att lärare och elever i idrott och hälsa uppfattar möjligheten till inflytande olika. Lärare anger att i idrottsämnet är det enkelt att bedriva

en undervisning som präglas av elevinflytande eftersom det är lätt att tillmötesgå vad eleverna vill göra på lektionerna. Elevernas uppfattning är i flera fall den att de upplever sig ha mer inflytande i andra ämnen och att de inte tror att lärarna skulle lyssna på dem om de skulle uttrycka vad de ville göra. Vid Skolinspektionens observation av lektioner framkom det att vid nästan samtliga lektioner deltog alla elever i samma aktiviteter samtidigt som var planerade av lärarna och att eleverna i mycket ringa omfattning påverkade upplägg och genomförande av lektioner.

Skolinspektionen bedömer att lärarna behöver se till att eleverna ges reellt inflytande över undervisningen i idrott och hälsa.

Har eleverna kunskap om syfte, centralt innehåll och kunskapskrav i idrott och hälsa?

Lärarna i idrott och hälsa har som ambition att förmedla till eleverna vad ämnet innehåller och vilka kunskaper eleverna förväntas uppnå. Detta framkommer i intervjuer med lärarna. Lärarna menar att detta är särskilt prioriterat i årskurs 6 inför betygssättningen.

Elevintervjuerna visar dock att eleverna inte har tillräckliga kunskaper om kunskapskraven för att kunna relatera undervisningen till dessa. Några elever har ingen aning om vad som förväntas av dem, medan några menar att "man ska försöka sitt bästa" eller "bara man deltar" för att bli godkänd. Eleverna kan inte på ett tydligt sätt ge uttryck för vilka kunskaper och färdigheter de förväntas få genom undervisningen i idrott och hälsa. Skolan behöver därför tydliggöra kopplingen för eleverna mellan undervisningen och syfte, centralt innehåll och kunskapskraven för idrott och hälsa.

Har skolan sådan tillgång till lokaler och utrustning att en likvärdig utbildning kan genomföras?

Skolinspektionen kan konstatera att Mariefreds skola har en för eleven god och kostnadsfri tillgång till utrustning, områden och anläggningar för genomförande av idrott och hälsa. I skolans närhet finns friluftsområden och inom fem minuters gångavstånd finns en idrottsanläggning med tillgång till gräs- och grusplan för fotboll, volleybollplan, löparbanor och isrink.

Kontrollerar lärarna elevernas närvaro och deltagande i undervisningen i idrott och hälsa?

Inför varje undervisningstillfälle kontrollerar läraren elevernas närvaro och orsaker till elevers frånvaro. Frånvaron rapporteras sedan in i skolans system för frånvarorapportering. Vid de åtta observerade lektionerna var 5 procent av flickorna och 14 procent av pojkarna frånvarande.

Vid besöket på Mariefreds skola förekom det att elever var närvarande men inte deltog i undervisningen i idrott och hälsa på grund av sjukdom, skada eller inga idrottskläder som är lämpliga för planerad aktivitet. Av flickorna var det 14 procent och av pojkarna nio procent som var närvarande men inte deltog i för lektionen planerad aktivitet. I flera fall får eleverna alternativa uppgifter som att gå en promenad eller fungera som funktionär men att uppgiften inte aktiverar eleven hela lektionen. Skolinspektionen noterar att elever som inte deltar i planerad aktivitet sällan ges uppgifter som har koppling till innehållet i kursplanen för idrott och hälsa. Rektor och lärare i idrott och hälsa anger att en diskussion om vad som krävs för att en elev inte ska kunna delta i planerad aktivitet behövs. Lärarna behöver därför utveckla beredskap för hur situationer ska hanteras då elever inte kan delta i den planerade gemensamma undervisningen.

Följer skolan skollagens bestämmelser om befrielse?

Enligt rektor och undervisande lärare i idrott och hälsa fanns det vid Skolinspektionens besök inga elever som är befriade från deltagande i idrott och hälsa.

Samverkar lärarna i idrott och hälsa med andra lärare?

Skolinspektionens granskning visar att samverkan med andra lärare har varit sparsam. Detta framkommer i intervjuer med rektor och lärare i idrott och hälsa. Rektor anger att det finns en nyetablerad samverkan inom ämnet i och med introduktionen av nya kursplaner där lärare i kommunövergripande ämnesgrupper kommer att träffas i strukturerade samtal under det kommande läsåret. Vidare redogör rektor för hur skolans sedan tidigare valbara profil - Hälsosamt liv - kommer att omformas till ett tema där en samverkan mellan lärare i årskurserna 1-5 och pedagoger inom skolans fritidsverksamhet kommer att vara grunden i detta tema.

Får lärarna kompetensutveckling inom idrott och hälsa?

Som tidigare nämnts anger rektor och lärare att kommunen genomför en kompetensutveckling i ämnesgrupperingar för lärare under det kommande året i samband med införandet av den nya skollagen och läroplanen med kursplaner. Av de tre lärarna som undervisar i idrott och hälsa vid Mariefreds skola fortbildar sig en av lärarna genom lärarlyftet vid tidpunkten för Skolinspektionens besök. Lärare som undervisar i årskurs 4-6 anger att de inte har deltagit i någon fortbildning inom ämnet under de senaste fyra åren. Lärarna uttrycker ett stort behov av fortbildning inom ämnesområdet. Rektor anger också att idrott och hälsa inte för tillfället är ett prioriterat ämne vad det gäller kompetensutveckling. Skolinspektionen bedömer att lärarna vid granskningstillfället inte får kompetensutveckling i sådan utsträckning att de kan följa ämnets utveckling och bedriva undervisning i enlighet med de nationella målen.

Sker skolans samverkan med föreningslivet på ett sådant sätt att kraven på likvärdig utbildning uppfylls?

Mariefreds skola har enligt rektorn och lärare i idrott och hälsa samverkan med föreningslivet. Exempelvis finns det ett samarbete i ishockey med IFK Mariefred som är den lokala föreningen för olika idrotter och i orientering med Ok Grip, den lokala orienteringsklubben. Vid samverkan under lektionstid är det skolan som ansvarar för aktiviteterna enligt lärarna. Rektor anger att samarbetet med föreningar ses som en möjlighet för eleverna att slussas in i någon form av fritidsaktivitet som de tycker är intressant och rolig. Läroplanen anger att skolan ska samverka med det omgivande samhället. Skolinspektionen bedömer att den samverkan som Mariefreds skola har med föreningslivet är positiv och genomförs på ett sådant sätt att kraven på likvärdig utbildning uppfylls.

Ser skolan till att kränkande behandling inte förekommer i samband med undervisningen i idrott och hälsa?

De lektioner i idrott och hälsa som Skolinspektionen besökte präglades av en trygg och lugn miljö. Lärare och elever lyssnade på varandra och genomförde aktiviteterna med respekt för olika lösningar. Lärarna uppmuntrar eleverna till att delta.

Rektor anger att skolan bedriver ett förbyggande arbete med bland annat stöd av skolans plan mot kränkande behandling och ett trygghetsteam som träffas regelbundet. Skolans lokaler och omgivningar kartläggs fortlöpande tillsammans med elever enligt rektor och vid en nyligen genomförd kartläggning anger några elever att de upplever att duschrummet vid idrottshallarna är en obehaglig plats. Enligt rektor har skolan satt in resurser så att alla elever ska känna sig trygga i samband med undervisningen i idrott och hälsa. Lärarna uttrycker att eftersom flickorna undervisas av en kvinnlig lärare och pojkarna av en manlig så är det enklare att följa upp omklädningssituationen. Elevintervjuerna visar att eleverna känner sig trygga i omklädningsrummen men att det kan vara lite stökigt ibland. De uttrycker också en trygghet i att kunna vända sig till idrottslärarna om det händer något.

Skolinspektionen bedömer att skolan ser till att kränkande behandling inte förekommer i samband med undervisningen i idrott och hälsa.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att lärarna behöver utveckla arbetet med att anpassa undervisningen så att eleverna ges utrymme att pröva och utveckla sin förmåga och sina intressen oberoende av könstillhörighet. Lärarna behöver också se till att eleverna ges reellt inflytande över undervisningen i idrott och hälsa. Skolan behöver tydliggöra kopplingen för eleverna mellan undervisningen och syfte, centralt innehåll och kunskapskraven för idrott och hälsa. Lärarna behöver vidare utveckla beredskap för hur situationer ska hanteras då elever inte kan delta i den planerade gemensamma undervisningen. Avslutningsvis behöver skolan se till att lärarna får kompetensut-

veckling i sådan utsträckning att de kan följa ämnets utveckling och bedriva undervisning helt i enlighet med de nationella målen.

Tvärgående granskningsaspekt:

Används IT-verktyg i undervisningen på ett sätt som stödjer elevernas kunskapsutveckling och utvecklingen av deras digitala förmåga?

Skollagen anger att det för utbildningen ska finnas de lokaler och den utrustning som behövs för att syftet med utbildningen kan uppfyllas. I förarbetet till lagen talas om "elevers varierande behov avseende kommunikation, information och informationsteknik". Enligt grundskolans *läroplan* ska eleverna kunna använda modern teknik som ett verktyg för kunskapssökande, kommunikation, skapande och lärande.

Forskning och beprövad erfarenhet visar att IT i undervisningen bör struktureras och användas på ett medvetet sätt. En IT-strategi måste fokusera på mer än bara teknisk utrustning och tillgänglighet – den måste även sträva efter att skapa en omfattande digital kompetens bland eleverna och bör genomsyra i stort sett alla ämnen.

Stödjer IT-användningen elevernas lärande och utvecklingen av elevernas digitala kompetens?

Granskningen visar att IT-verktyg inte används i undervisningen i idrott och hälsa vid Mariefreds skola. Detta framkommer av dokumentation från skolan samt intervjuer med rektor, lärare i idrott och hälsa samt elever. Skolan behöver därför arbeta för att utveckla användningen av IT-verktyg i idrott och hälsa så att eleverna får en tidsenlig undervisning och så att idrott och hälsa bidrar till läroplanens mål om att eleverna ska kunna använda modern teknik som verktyg för kunskapssökande, kommunikation, skapande och lärande.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att skolan behöver utveckla användningen av IT-verktyg i idrott och hälsa.

Bakgrundsuppgifter om Mariefreds skola

Mariefreds skola bedriver utbildning inom årskurserna 1–9. Skolan ligger i Strängnäs kommun i Södermanlands län och drivs av kommunen som huvudman. Vid Skolinspektionens granskning undervisade två lärare i idrott och hälsa i årskurserna 4–6 på skolan. Lärarna är uppdelade i tre arbetslag för förskoleklass och årskurserna 1–3, ett arbetslag för årskurserna 4–6 och ett arbetslag för årskurserna 7–9. Skolans samtliga årskurser är åldershomogena. Vid granskningstillfället var 493 elever inskrivna vid skola varav 169 elever inom årskurserna 4–6. Resultaten i idrott och hälsa vid Mariefreds skola är generellt sett goda. År 2010 nådde 100 procent av eleverna i årskurs 5 de nationella målen i ämnet idrott och hälsa. För årskurs 9 var andelen 96 procent.

Mariefreds skola har god tillgång till utrustning, områden och anläggningar för genomförande av idrott och hälsa. I skolans närhet finns friluftsområden och inom fem minuters gångavstånd finns en idrottsanläggning med tillgång till gräs- och grusplan för fotboll, volleybollplan, löparbanor och isrink.

Syfte och frågeställningar

Syftet med kvalitetsgranskningen är att ta reda på om kommunala och fristående skolor följer innehållet i läroplanen och i kursplanen för idrott och hälsa i årskurserna 4–6. Särskilt har utvalda aspekter kring hur undervisningen i ämnet lever upp till styrdokumentens krav på en likvärdig utbildning granskats. Granskningen har utgått från följande frågeställningar.

1. Täcker undervisningen i idrott och hälsa in syftet och alla kunskapsområden så att eleverna ges möjlighet att uppnå kunskapskraven?

Inom ramen för denna frågeställning har Skolinspektionen granskat att ämnets syfte och samtliga kunskapsområden som omnämns i kursplanen för idrott och hälsa finns med i skolans och lärarens övergripande planering och ges tillräckligt utrymme i undervisningen. Skolinspektionen har granskat den lokala planeringen på både lektions- och årskursnivå och i samband med detta efterfrågat motiven bakom val av undervisningsinnehåll.

Särskild uppmärksamhet har riktats mot de områden som forskning och utvärdering funnit ofta försummas, vid sidan av kunskapsområdena hälsa och livsstil samt friluftsliv och utevistelse, även specifika innehållspunkter som simundervisning, dans och rytmik, orientering och kunskap om första hjälpen och agerande i nödsituationer.

2. Uppfyller undervisningen i idrott och hälsa styrdokumentens krav på en likvärdig utbildning anpassad efter varje elevs förutsättningar och behov?

Inom detta område har granskats huruvida enskilda elever eller grupper av elever riskerar att missgynnas utifrån undervisningens innehåll eller genomförande. Av särskild vikt här är jämställdhets- och genusfrågor, alltså i vad mån utbildningen är anpassad efter elevers olika förutsättningar och intressen och i vad mån den tar sin utgångspunkt i traditionella könsroller. Skolinspektionen har även granskat i vilken mån både elever med och utan idrottserfarenhet kan tillgodogöra sig undervisningen. Även närvaro- och deltagandemönster har granskats utifrån dessa perspektiv.

IT i undervisningen

I anslutning till granskningen av idrott och hälsa har även en tvärgående granskning om IT i undervisningen genomförts. Inspektörerna har där granskat om undervisningen i idrott och hälsa innehåller IT-relaterade inslag för att läroplansmålen och kunskapskraven ska kunna nås.

Metod och material

Innan besöket på skolan genomförts har en dokumentanalys gjorts. Dokumentationen har begärts in från den granskade skolan och innefattar bland annat lektionsplanering, underlag för utvecklingssamtal, lokala bedömningskriterier, skriftliga omdömen i idrott och hälsa, åtgärdsprogram i idrott och hälsa, dokumentation om personal, eventuella beslut om befrielse för elever med mera.

I samband med att dokument begärts in har Skolinspektionen därutöver efterfrågat en verksamhetsbeskrivning som fyllts i av rektorn och lärarna som undervisar i idrott och hälsa. Skolinspektionen har på så vis getts en inledande bild av skolans undervisning i idrott och hälsa.

Vidare har granskningen genomförts med hjälp av lektionsobservationer. Syftet med observationerna är att inspektörerna dels kunnat skapa sig en allmän bild av undervisningen och dels getts möjlighet att samla in data för underlag till bedömningar.

I syfte att få en allsidig bild av skolans undervisning i idrott och hälsa har inspektörerna därutöver genomfört intervjuer med skolan rektor, de lärare som undervisar i ämnet samt ett urval av elever i årskurserna 4–6.